Jolsvai András

Egry csillagok

Veszprémet láthatólag meglepetésként érte, hogy idén Európa kulturális fővárosaként funkcionál. Vagy talán az érte meglepetésként, hogy 2023-ban is januárral kezdődik az év, és nem, mondjuk, októberrel. Ebből a fel nem ismerésből aztán számos kalamajka adódott, melyeket mind elősorolni se időnk, se terünk, most csak annyit jegyzünk meg itt, hogy a dolgok még a nyár közepén is félbe-szerbe maradtak, hogy a látnivalók jelentős része vagy nem is látható egyelőre, vagy a rendezők csak afféle jobb híján látványossággal szúrják ki a szemünket.

(Az igyekezet persze látszik. Elég, ha annyit mondunk, hogy tavaly még az egész város le volt zárva, egyetlen kulturális intézmény sem üzemelt, a látogató, aki tévedésből kivett egy szobát valamely félárbócra eresztett szállóban, megnézhette minden nap a veszprémi állatkert nevezetességét, az ecsetfülű disznót, s reménykedhetett, hogy idén minden jóra fordul majd. És tényleg, a külalak sokat javult, a várbeli egyházi ingatlanok – jószerivel mindegyik az – szépen megújultak, nagy többségük látogatható is, más kérdés, hogy odabent afféle jobb híján kiállítások vannak, ha egyáltalán – akad, ahol csak a megújult falakban gyönyörködhetünk.)

Na, valami ilyesmi történt a szépen felújított Laczkó Dezső múzeumban. A visszafogottan szecessziós épület megszépült, megfiatalodott (lift!), miközben megőrizte egykori báját, a kiállítóterek is kifestve–kimosakodva várták, hogy történjen végre valami, de hiába. Az épületet májusban adták át, amelynek ma is csak az egyik szintje látogatható, az állandó kiállítás a tervek

szerint jövőre lesz kész. (Na, arra tényleg kíváncsi leszek, mi történik mindazon tervekkel, melyeknek megvalósításához nem lesz elég az idei év. Az európai pénz elfogy, a rivaldafény kialszik, lesz-e ahhoz ereje a városnak, hogy sok szép ígéretét beváltsa? Utánanézünk majd, ennyit mondhatok.)

Nyilván nem tévedek nagyot, ha azt mondom, hogy azt az időszaki kiállítást is, ami jelenleg látható ott, a kényszer szülte. Igaz, kényszer ritkán szül ilyen szép kisdedet, mint amilyen ez lett. Valamit kellett csinálni, hát csináltak egy Egry-kiállítást: a múzeumnak több tucat képe van a mestertől, az megadta az alapot, nem volt nehéz szerezni hozzá továbbiakat Badacsonyból meg a Nemzeti Galériából, és túl sok munka nem kellett ahhoz sem, hogy felkutassák azokat a magángyűjtőket, akik szívesen kölcsönadták a tulajdonukban levő műtárgyakat erre az alkalomra. Egry ma megint divatban van, az árverések egyik kedvenc alanya, állandó múzeuma van, életműkiállítása volt nem olyan régen, a huszadik századi összeállításokból sem hiányozhat. Éppen

száznegyven éve született (valahány éve mindig mindenki született, figyeljék csak meg), nosza, állítsunk ki száznegyven alkotást, és mi más legyen a központi téma, mint a fény meg a víz, leszámítva az ifjúkori útkeresést, végül is ezt festette egész életében, főképp a Balatonon meg

egy-két olaszországi útján. Na, ezekből áll ez a hirtelen összerántott tárlat. (Balaton, Szicília, Nervi, ez a cím.)

De soha roszszabb kőlevest! Egyfelől, mert Egryt soha nem lehet megunni: ha ezredszer festi ugyanazt, ezredszer is érdekes marad – és az elmozdulások, arányváltozások, fényvonulatok és árnyékok mozgása remek lehetőséget kínál a látogatónak az összehasonlításokra. Másfelől meg mert ezek a képek – még a legmelankolikusabbak is – az életöröm képei. A természeti szépségek himnuszai: úgyhogy az embernek (ha elment volna) visszatér az életkedve a láttukra. Harmadrészt pedig azért, mert a tárlat maga is szép, arányos, jól felépített és ragyogóan dokumentált. Élmény mindazoknak, akik ismerik Egry művészetét, és mindazoknak, akik most ismerkednek meg vele. (Kurátor Sipos Anna, dicsérjük meg.)

Különös véletlen, hogy a múzeumfalók idén nyáron egyszerre élvezhették a két leginkább öntörvényű magyar festőzseni, Csontváry és Egry művészetét. Sok a hasonlóság közöttük, mindketten (jószerivel) autodidakták, mindketten konokul és megalkuvás nélkül haladnak a maguk útján, mindketten fütyülnek koráramlatokra és divatokra, s mindketten a

fény legtökéletesebb ábrázolására törekednek. Mindketten írnak is, bár igen eltérő színvonalon. De persze a különbségek is jelentősek. Egry – ifjúkori éveit leszámítva – nyugodt körülmények között alkothat, előbb felesége vagyona, később divatba jött képei jóvoltából, Csontváry körülményei mindenek, csak nem nyugodtak. Csontváry extravagáns, kortársai bolondnak tartják, művészetét nemigen ismerik – elismerésről meg szó sem lehet. Egry kivési a maga útját, elnyeri a maga helyét a huszadik századi piktúrában: művészetét minden kurzus elismeri, pedig ő egyetlen gesztust nem tesz feléjük. Képeik látszólag távol állnak egymástól (pedig azonos témájúak is akadnak), mégis van valami mélyárami hasonlóság közöttük.

És még egy párhuzam: amikor a Szépművészeti Csontváry-kiállításáról szóltunk, hangot adtunk annak a gyanúnknak, hogy a tárlatot a szükség és a kényszerűség szülte. Az Egry-kiálltás kapcsán ez a gyanú megalapozottnak látszik. De ahogy mondani szoktuk, ennél nagyobb bajunk ne legyen!

Fotó: Tanyi Adrienne